מנהג אכילת חלב בשבועות

נערך ע"י יחזקאל הרטמן

רמ"א סימן תצד ומג"א שם

ומפטיר קורא כמו אתמול ומפטיר בחבקוק מן ב וה' בהיכל קדשו [ב, כ] עד [ג, יט] למנצח בנגינותי:

ג ג [ו] ב אסור ג להתענות (ה) במוצאי חג השבועות: הגה [ו] [ז] א ואין אומרים (ו) תחנון ד מתחילת ראש חדש סיון עד שמונה בו דהיינו אחר א אסרו חג [ז] ונוהגין ה לשטוח (ז) עשבים בשבועות בבית הכנסת ובבתים זכר לשמחת מתן תורה [ח] ונוהגין [ח] בכל מקום לאכול [ט] מאכלי ו [י] (ח) חלב ביום ראשון של שבועות ונראה לי הטעם שהוא ז כמו השני תבשילין שלוקחין בליל פסח זכר לפסח וזכר לחגיגה כן אוכלים מאכל חלב [יא] ואחר כך מאכל בשר ח [ט] וצריכין להביא עמהם [יב] שני לחם על השלחן שהוא במקום המזבח ויש בזה ט זכרון לשני הלחם שהיו מקריבין ביום הביכורים:

עליהם: ו חלב. יש הרבה טעמים. ומצאתי כתוב הטעם, דאיתא בזוהר [ויקרא צז, ב] שאותן ז' שבועות היו לישראל ז' נקיים דוגמת אשה המיטהרת מנדתה, וידוע שדם נעכר ונעשה חלב [בכורות ו, ב], והיינו מדין לרחמים. ומנהג אבותינו תורה היא, אך יש ליזהר שלא יבוא לידי איסור. ועיין ביורה דעה סימן פ"ט [סעיף ב בהגה וש"ך ס"ק טז] (א) דאין צריך להפסיק בברכת המזון אם אינו אוכל גבינה קשה. ויזהר ליקח מפה אחרת: ז כמו השני תבשילין. כלומר, כשם שבפסח עושין זכר לקרבן, הוא הדין בשבועות: ח וצריכין להביא כו'. דאסור לאכול בשר וחלב מלחם אחד. ולכן נהגו לאפותו עם חמאה, דאז בודאי יצטרך להביא לחם אחר לאכול עם בשר. ויזהר להסיק התנור יפה כמו שכתוב סימן תמ"א [סעיף א], וגם צריך

חק יעקב סימן תצד

מוחה בידם: **[יא] ואחר כך מאכל בשר.** בספרי מנחת יעקב כלל ע"ו ס"ק ה' כתבתי בשם הכלבו [סימן קו עט, ב] דיש אוכלין גבינה בסעודת מנחה של עצרת אף דליכא הפסק בשיעור ששה שעות, מכל מקום סומכין בשבועות לקיים המנהג, וגם הוא תאב לאכול בשחרית כבר נתעכל המאכל, אך יש לחצות שיניו. גם כתבתי שם בשם זכרון משה [ליקוטי דינים אות כו] יב דיש טעם להתיר בשבועות לאכול מאכל חלב ובשר בסעודה אחת. ומכל מקום שומר נפשו ירחיק מהם, וכן הסכמת האחרונים דגם בחג השבועות יש ליזהר בכל כמו בכל השנה, וע"ש ביורה דעה סימן פ"ט: **[יב] שני**

שערי תשובה ס"ס תקכט

(ה.) **חייב אדם.** עיין בשאגת אריה מסימן ס"ה עד סימן ס"ט העלה דמצוה של שמחת יום טוב הוא מצות עשה מן התורה אפילו בזמן הזה ונוהגת גם בנשים, ואף שאין לנו קרבנות אפשר לקיים בשאר שמחות, ומכל מקום בליל ראשון של יום טוב שאין שמחה לפניו אין מצות שמחה נוהג בו מן התורה רק מדרבנן. ומדברי המג"א סימן תקמ"ו ס"ק ד' נראה שגם לילה ראשונה חיוב שמחה מדאורייתא, ע"ש. ועיין שם [סימן סז] שכתב דהא דאמרינן [ראש השנה

פרי מגדים יו"ד סימן פט

משבצות זהב

(ג) אבל. הט"ז האריך, דודאי איסור גמור לכתחלה לברך ברכת המזון על מנת לאכול גבינה אחר כך. ומיהו המנהג שאין אוכלין עד שש שעות. אבל בתר גבינה רכה ראיתי מקילין קצת, וסומכין על קינוח והדחה. ואפילו מאן דמחמיר, מברך (בשבועות) ברכת המזון על סעודת חלב, ומכינים עצמן לאכול בשר אחר כך, כיון דהוא גופא חומרא הבו דלא לוסיף:

מ"א סי' תרצו ס"ק טו

תקנ"ב סעיף י' ומ"א ס"ק יג דכשנמנע משום אבילות אסור), ואם כן ליכא עשה כלל אפילו ביום. ואפשר לומר דפורים שאני דכתיב ביה [אסתר ט, כב] שמחה, ואין שמחה י אלא בבשר [פסחים קט, א]. ומכל מקום קשה דהא יום טוב נמי שמחה כתיב ביה, ואין חיוב לאכול בשר רק בזמן שבית המקדש קיים, עיין סימן (תקי"ט) [תקכט] יד [ב"י עמוד קנא ד"ה ובמ"ש; שו"ע סעיף א] יט. לכן נראה לי דבלילה עכ"פ לא

מ"א סי' תקכט

שני פעמים, כמו שכתוב סימן רל"א סוף סעיף א' [בהגה]: ג על היין. ד ומצוה לאכול בשר (רמב"ם יום טוב ו, יח), (סמ"ק) [סמ"ג לאוין עה עמוד דס, ב"ח עמוד קנא ד"ה כתב, ים של שלמה ביצה שם סימן ה). ואיתא בעבודה זרה דף ה' [ע"ב] שתקנו להרבות בסעודה יום

משנה ברורה סימן תצד סעיף ג

שכתבנו שם במשנה ברורה: (יב) מאכלי חלב. עיין מגן־אברהם. ואני שמעתי עוד בשם גדול אחד שאמר טעם נכון לזה, כי בעת שעמדו על הר־סיני וקיבלו התורה [כי בעשרת הדברות נתגלה להם על־ידי־זה כל חלקי התורה, כמו שכתב רב סעדיה גאון, שבעשרת הדברות כלולה כל התורה] וירדו מן ההר לביתם, לא מצאו מה לאכול תיכף כי אם מאכלי־חלב, כי לבשר צריך הכנה רבה: לשחוט בסכין בדוק כאשר צוה השם, ולנקר חוטי החלב והדם, ולהדיח ולמלוח, ולבשל בכלים חדשים, כי הכלים שהיו להם מקודם, שבישלו בהם באותו מעת־לעת, נאסרו להם, על־כן בחרו להם לפי שעה מאכלי־חלב, ואנו עושין זכר

פרי חדש או"ח סו"ס תצד

ומה שכתב [בהגה] **ונראה לי הטעם כו'.** כמה טעם חלוש הוא זה, ויותר נראה לומר שאוכלים מאכל חלב משום שהוא יום שניתנה בו תורה והתורה נמשלה בו כדאמרינן בפרק קמא דתענית [ז, א] למה נמשלו דברי תורה לשלשה משקין הללו במים וביין ובחלב כו', ובכל בו בסימן נ"ב מצאתי נהגו לאכול דבש וחלב מפני התורה שנמשלה בהם כמו שכתוב [שיר השירים ד, יא] דבש וחלב תחת לשונך:

שולחן ערוך או"ח סי' רעג סע' ה

ג [יד] כתבו הגאונים הא דאין קידוש אלא במקום סעודה י אפילו אכל דבר (ה) מועט יא או ז שתה כוס יין (ו) ח שחייב עליו (ד) ברכה יצא ידי קידוש במקום סעודה ט וגומר סעודתו במקום אחר [טו] ודוקא אכל י לחם או שתה יין אבל אכל יא (ז) פירות לא:

הגהות רעק"א סי' רעג

שני זיתים, ע"ש: ט) (שם ס"ק יא) **מיני תרגימא מחמשת מינים יצא.** לענ"ד מדברי תלמידי רבינו יונה ריש פרק ד' בברכות [לו, ב ד"ה ברכת] הובא במג"א סימן קפ"ח ס"ק ט', מוכח דסבירא להו דיין ומיני תרגימא לא מחשיב מקום סעודה, עיי"ש. אח"כ ראיתי במ"א שם שרמז על הך דהכא, וכוונתו כדברינו

של"ה מסכת שבועות

טז. העולם נוהגין לאכול בחג השבועות מאכלי חלב, ואחר כך אוכלין בשר, לקיים 'ושמחת בחגך' (דברים טז, יד), ואין שמחה בלא בשר (פסחים קט א). אז צריך לדקדק להתקדש, בפרט ביום קדוש כזה שהוא מתן תורתנו, לעשות קינוח והדחה היטב, ולהפסיק בברכת המזון ולהמתין שעה, ואחר כך יפרוס מפה אחרת, ויערוך השלחן ובשר. ורמז לדבר 'ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו' (שמות כג, יט), שיהיה נזהר שלא יערבבם. ומי שמתקדש בזה ביותר, קדוש יאמר לו.

ים של שלמה ביצה פ"ב סי' ה

אלא ביין שנא' ויין ישמח לבב אנוש וכתב מהרש"ל קאלו ויש לתמוה על הרמב"ם למה הוצרך שיאכלו בשר וישתה יין דהא בברייתא קתני בזמן הזה אין שמחה אלא ביין ומשמע דביין סגי בלא בשר ע"כ ואפי' אומר דכ"ע בן בתירא לא בא למעט אכילת בשר פשיטא שאין שמחה אלא בבשר דהא שמחת י"ט היא הסעודה ולא נקרא הסעודה להיות בו לב טוב ושמחה בלא אכילת בשר אלא שבזמן שבה"מ הי' קיים היה אוכלין בשר שלמים והי' עומדים על קרבנותיהם והי' מספיק להם

מעשה רב אות קכב

[יט] אף בקידוש היום אינו מקדש אלא במקום סעודה גמורה, ולא מיני תרגימא או יין.

דרכי תשובה יו"ד סימן פט ס"ק יט

מיכ־חין אלא כצריך לאכול ביו"ט בשר בהמה דוקא והנה שמעתי פ"ש שחיים רוצים למנוע מלאכול ביום בשר לכבוד יו"ט ויחכמו שבלילה אוכלין בסעודתם רק מאכלי חלב ובסעודת שחרית אוכלין רק מאכלי בשר באמרם שבזה יוצאין י"ח לכ"ע אמנם גם מנהג זה לא יתכן לפענ"ד דאם כי בשאגת ארי' שם סי' ס"ז מבואר שם דאין חיוב מה"ת בשמחה רק בסעודת שחרית של יו"ט אבל בליל ראשון של יו"ט לא הוי השמחה מה"ת רק מדרבנן עיי"ש יש מקום להקל דעכ"פ אין חיוב לאכול בשר דוקא ויכול לקיים סעודה הלילה לענגו ולשמח א"ע בשאר מאכלים שנהנה מהם אמנם הנה בשערי תשובה סי' תקכ"ט שם סעי' ב' הביא מדברי המג"א סי' תקמ"ו סק"ד דגם בלילה הראשונה של יו"ט הוי החיוב שמחה מדאורייתא עיי"ש ולפי האמור גם בלילה הוי מצוה לאכול בשר דוקא ע"כ נכון לפני יותר המנהג שקבלתי מרבותי ומאבותי הקדושים נ"ע לאכול המאכלי חלב בעצרת תיכף אחר התפלה בשעת הקידושא רבא. בלא פת רק בדרך סעודת ארעי ומברכין ברכה אחרונה וממתינין בערך שעה ויותר ואוכלין סעודת שחרית בבשר ויין ויוצאין בזה לכ"ע רק שצריך לחלוץ את שיניו קודם הסעודה מהגבינה שבין השיניים כנ"ל וזהו המנהג המובחר לפענ"ד ובזה יוצא י"ח לכ"ע: (ב) ויש מדקדקים וכו'. עי' בכנפי יונה שכ' דכיון שיש

שולחן ערוך יורה דעה סימן פט

פט שלא לאכול גבינה אחר בשר. ובו ד' סעיפים:

א א אכל בשר א [א] אפילו של ב חיה ועוף לא יאכל גבינה ג אחריו (א) ב [ב] עד שישהה (א) שש שעות [ג] ואפילו אם שהה כשיעור ד אם יש בשר בין השינים צריך להסירו ה והלועס לתינוק צריך להמתין:

הגה [ד] ואם מצא אחר כך בשר שבין השיניים ג ומסירו ד צריך (א) להדיח פיו קודם שיאכל גבינה (הר"ן פכ"ה) ה [ה] ויש אומרים דאין צריכין להמתין שש שעות רק מיד אם סלק ו (ב) ובירך ברכת המזון מותר על ידי קנוח והדחה (תוס' ומרדכי פכ"ה והגהות אשיר"י והג"ה מיימוני פ"ט דמ"א וראבי"ה) [ו] והמנהג הפשוט במדינות אלו להמתין (ב) אחר אכילת הבשר (ג) שעה אחת ואוכלין אחר כך גבינה מיהו צריכים לברך גם כן ברכת המזון אחר הבשר (ע"פ הארוך והגהות ש"ד) דאז הוי כסעודה אחרת דמותר לאכול לדברי המקילין אבל בלא ברכת המזון לא מהני המתנת שעה ואין חילוק אם ממתין השעה קודם ברכת המזון או אחר כך (ד"ע ממהרא"י ולאפוקי או"ה) [ז] ואם מצא בשר בין (ד) שיניו אחר השעה ז צריך לנקרו ולהסירו (ד"ע ממשמעות הר"ן הנ"ל) [ח] ויש אומרים דאין לברך ברכת המזון על מנת לאכול גבינה (ארוך בשם מהר"ח) (ג) אבל (ב) אין נזהרין בזה ויש מדקדקים להמתין (ג) שש שעות אחר אכילת בשר לגבינה ח וכן נכון לעשות:

ב י אכל גבינה מותר לאכול אחריו בשר מיד

בית יוסף סי' תקכט סעי' ב-ד

להן תני רב יוסף בבבל בבגדי צבעונין בארץ ישראל בבגדי פשתן המגוהצין תניא רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר (דברים כז ז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין שנאמר (תהלים קד טו) ויין ישמח לבב אנוש. ויש לתמוה על הרמב"ם למה הצריך שיאכלו בשר וישתו יין דהא בברייתא קתני דבזמן הזה אין שמחה אלא ביין ומשמע דביין סגי בלא בשר: ומ"ש הקטנים נותן להם קליות ואגוזים. לא מצאתיו מפורש דאע"ג דתניא בפרק

רמב"ם פ"ו מהלכות יו"ט

יז שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית. וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים עליו שנאמר ושמחת בחגך וגו'. אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובני ביתו כל אחד כראוי לו: **יח** כיצד הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות. והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו. והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין. וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה